

موضوع درس پژوهی: تقویت انگیزه‌های درونی
اعضای گروه: فاطمه دهقانی‌زاده، فروغ طالب، فاطمه غفوری، نجمه میمنی

پایه: دوم ابتدایی
دبستان دخترانه حضرت جوادالائمه (ع)
مدیر: عزت شهاب‌صفا
سال تحصیلی ۹۵-۹۴

اهمیت و چرایی موضوع:

فرایند آموزش از جمله جریاناتی است که با سیستم انگیزشی ارتباط دارد. فعال‌سازی و تقویت انگیزه‌درونی دانش‌آموزان، اهداف یادگیری را برآورده و پایایی آن‌ها را تضمین می‌کند. دانش‌آموزی که دارای انگیزه‌های درونی قوی است، نه صرفاً بر مبنای کسب نمرات بهتر، مقیاس‌های ارزشیابی توصیفی، جوایز و امتیازهای ویژه، بلکه بر اساس انگیزه‌های درونی خویش وارد عمل خواهد شد. در واقع افرادی که با تحمل سختی‌ها به دنبال کسب اهداف خود هستند، از انگیزه‌های درونی خود به‌عنوان نیرو دهنده و تقویت‌کننده استفاده می‌کنند. افراد خودانگیزه یا دارای انگیزش درونی، نیاز به استفاده مداوم از انگیزه‌های بیرونی ندارند. هرچند استفاده از این مشوق‌ها، آن‌ها را فعال‌تر و با انگیزه‌تر می‌سازد، اما کمبود یا فقدان مشوق‌ها تاثیر چندانی بر فعالیت و عملکردشان نخواهد داشت. برای ایجاد انگیزه در فرآیند یادگیری، بهترین روش این است که پس از برطرف کردن موانع انگیزشی، همزمان به انگیزه‌های درونی و بیرونی توجه و آن‌ها را تقویت کنیم. بدین ترتیب با ایجاد انگیزه‌های بیرونی، فرد به سرعت نیرو به‌دست آورده و حرکت تحصیلی خود را آغاز می‌کند، و انگیزه‌های درونی ادامه راه در طول زمان را تضمین می‌کند.

برای افزایش انگیزه تحصیلی دو گام اساسی باید برداشت. قدم اول، کشف و برطرف کردن عوامل بی‌انگیزشی، قدم دوم، به‌کار بردن همزمان راه‌کارهای افزایش انگیزه‌های ز است. پس این موضوع را برای درس پژوهی مناسب دیدیم، چرا که بیشتر یک موضوع مدرسه‌ای است تا پایه‌ای.

هم‌اندیشی و ارائه راه‌کار:

ابتدا پرسش‌نامه‌ای طراحی شد تا نظر والدین نسبت به میزان تاثیر انگیزه‌های بیرونی و درونی سنجیده شود. پس از بررسی پرسشنامه‌ها به این نتیجه رسیدیم که دانش‌آموزان تحت‌تاثیر انگیزه‌های بیرونی مثل برچسب، جایزه و تشویق‌های کلاسی هستند. در

این پرسش‌نامه سؤالاتی درباره میزان علاقه‌مندی به کلاس، مدرسه، معلم، عوامل بی‌انگیزشی و ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان طرح شد. در جلسات هم‌اندیشی تصمیم گرفتیم، به‌جای برچسب تشویق و کارت‌های امتیاز، طرح‌های تشویقی دیگری جایگزین کنیم و شرایطی فراهم شود تا دانش‌آموزان بتوانند، فعالیت‌های خود را به‌صورت گروهی انجام دهند. مثلاً، جملات مثبت و تشویق‌های کلامی برای تقویت اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان به‌کار گیریم. برای جذابیت درس‌های مختلف، کلاس در محیط‌های مرتبط برگزار گردد. کتابخانه‌هایی در کلاس ایجاد و در مناسبت‌های مختلف، به دانش‌آموزان کتاب اهدا شود.

اولین مرحله اجرا:

هم اکنون طرح تشویقی در مدرسه ما، به صورت کارت امتیاز و برجسب است. نتیجه این روش، افزایش تمایل و وابستگی دانش‌آموزان به انگیزه‌های بیرونی است. در مرحله اول بر آن شدیم، این چنین انگیزه‌های بیرونی را به مرور زمان کم‌رنگ کنیم و به جای آن، معلم از تشویق‌های کلامی موثر استفاده کند؛ تشویق‌هایی به غیر از آفرین و صدآفرین که به شکل شعرهای زیبا، مشارکت و هم‌خوانی بچه‌ها بود. یکی از راه‌کارهای افزایش انگیزه درونی دانش‌آموزان مشارکت بیشتر آنان در امر یادگیری است. برای تحقق این امر قرار شد، چینش و فضای کلاس تغییر کرده و به شکل گروهی باشد. سپس دانش‌آموزان نام گروه‌ها را انتخاب و به کمک معلم هنر، کادری برای درج نام گروه طراحی کردند. در مرحله اول، انتخاب اعضای گروه با خود دانش‌آموزان بود. در بعضی از درس‌ها نیز خودشان مسئولیت پیش‌خوانی و بازگ کردن درس برای بقیه اعضاگروه را برعهده داشتند.

محاسن:

- با کلام موثر معلم، حس اعتمادبه‌نفس و موفقیت در دانش‌آموزان به وجود آمد.
- استفاده از تشویق‌های کلامی موثر، مانند «من می‌توانم» به رشد دانش‌آموزان و افزایش انگیزه‌های درونی آن‌ها منجر شد.
- دانش‌آموزان در گروه احساس مسئولیت پیدا کرده و نقاط ضعف آن‌ها کم‌رنگ شد.
- دانش‌آموزان سعی داشتند موقعیت گروه خود را بالا برده و همین میل به پیشرفت، انگیزه‌های درونی آن‌ها را تقویت کرد.

دومین مرحله اجرا:

روش این طرح بارش خوبی‌ها بود، بدین صورت که دانش‌آموزی به جلوی کلاس آمده و بقیه فرگیران یک‌به‌یک در مورد ویژگی‌های مثبت او صحبت می‌کردند. از این طریق، در یک لحظه جمله‌های مثبت و پیرانرژی زیادی به دانش‌آموز منتقل می‌شد که انگیزه درونی او را به میزان قابل توجهی تقویت می‌کرد. درج یک جمله مثبت به صورت هفتگی روی تابلوی کلاس نیز روش دیگری بود که باعث تلقین توانمندی هر دانش‌آموز به خودش و تقویت رفتارهای مثبت او می‌گردید.

محاسن:

- رفتارهای مثبت دانش‌آموزان تقویت گردید.
- تایید شدن از طرف دیگران ضمن تاثیر مستقیم بر روحیه فرد، باعث ایجاد محیطی امن، اعتمادبخش و حمایت‌آمیز برای دانش‌آموزان شد.
- در این مرحله به افراد درون‌گرا، کم‌رو و مضطرب که تمایل به ابراز وجود نداشتند، توجه گردید.

اجرای طرح بارش خوبی‌ها

چیدمان کلاس به شکل گروهی

سومین مرحله اجرا:

نتیجه مرحله قبل تاثیر زیادی در انگیزه و رفتارهای دانش‌آموزان داشت. ما به‌دنبال راه‌کارهای جدیدی بودیم که بتواند، هم در یادگیری و هم در زندگی اجتماعی دانش‌آموزان تاثیرگذار باشد. اولین راه‌کار اجرا شده در مرحله سوم، کاربرد درس‌ها در زندگی بود. بعضی از درس‌ها برای درک اهمیت و کاربرد آن در زندگی، در محیطی خارج از کلاس تدریس شد. مثلاً، درس هوای پاک علوم در روز هوای پاک در پارک، درس نماز هدیه‌ها در امامزاده سیدجعفر(ع) و مبحث گیاهان علوم را نیز در گلخانه مدرسه آموزش دادیم. در درس ریاضی نیز بعد از آموزش مفهوم پول، دانش‌آموزان را به فروشگاه بردیم تا با دادوستد و خریدوفروش توسط پول آشنا شوند. همه این شیوه‌ها علاقه بیشتری در دانش‌آموزان نسبت به درس و مدرسه ایجاد کرد. از آنجاکه افزایش اطلاعات عمومی، تقویت اعتمادبه‌نفس،

قدرت بیان، درک مطلب و ابراز وجود را به‌دنبال دارد، مطالعه غیردرسی را در برنامه دانش‌آموزان گنجانیدیم. پس در هر کلاس، کتابخانه‌ای ایجاد کردیم که بیشتر کتاب‌های آن را خود دانش‌آموزان به کتابخانه اهدا کردند. آن‌ها می‌توانستند پایان هر هفته، از کتابخانه کلاسی کتابی به امانت بگیرند. هم‌چنین به دانش‌آموزان فرمی برای یادداشت کتاب‌های مطالعه شده دادیم. این کار، رقابت آن‌ها را در مطالعه افزایش می‌داد. معلم نیز در مناسبت‌های خاص، کتابی با موضوع مناسبت به دانش‌آموزان اهدا می‌کرد. مثلاً، در دهه اول محرم، کتابی درباره زندگینامه امام حسین(ع) به آن‌ها هدیه داده شد.

محاسن:

- برای یادگیری بیشتر دانش‌آموزان و افزایش انگیزه‌درونی آن‌ها، فرصت‌های واقعی ایجاد شد.
- با بیان کاربرد دروس در زندگی روزمره، حس نیاز به یادگیری در آن‌ها تقویت شد.

نتیجه‌گیری:

- باتوجه به واگرا بودن موضوع، نتایج کاملاً مشهود نیست، اما امیدواریم باعث تقویت انگیزه‌های درونی دانش‌آموزان شده باشیم.
- از آنجاکه انگیزه‌درونی تنها در محیط مدرسه شکل نمی‌گیرد، معلم بر تمام فعالیت‌های انگیزشی احاطه ندارد، بنابراین لازم است خانواده در این امر با آموزش‌های مدرسه هماهنگ باشد.
- در این درس پژوهی حساسیت و وابستگی دانش‌آموزان به انگیزه‌های بیرونی مثل جایزه، برچسب و... کمتر شد.
- به‌دنبال افزایش انگیزه‌های درونی، شاهد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و تقویت رفتارهای مثبت دانش‌آموزان بودیم.
- به‌کارگیری روش‌های این طرح، علاقه دانش‌آموزان به حضور در مدرسه را بیشتر کرد، استقلال عمل آن‌ها در انجام وظایفشان را افزایش داد و بازخوردهای مثبتی از طرف والدین به‌دنبال داشت.
- باید در نظر داشت، انگیزش بیرونی را نمی‌توان کامل حذف کرد. حتی انگیزش بیرونی در بعضی مواقع، باعث بالا رفتن انگیزش درونی و تقویت روحیه فعال در فرد می‌گردد.

آموزش مبحث گیاهان علوم در گلخانه مدرسه

آموزش درس نماز هدیه‌ها در امامزاده سیدجعفر(ع)